

Covid-19 Salgınının Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İstihdam ve Çalışma Koşullarına Etkisi¹

Fatıma Zehra İNCİLİ² ve Ümmügülsüm AYSAN³

Öz

Covid-19 salgınının yayılım hızını azaltmak için alınan tedbirler neticesinde birçok insan iş kaybı yaşamıştır. Devlet iş kaybı ve ekonomik kayıpların önüne geçmek için çeşitli uygulamalar hayata geçirmiş olsa da Türkiye’de geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin büyük kısmı bu önlemlerden yararlanamamış ve salgın karşısında tamamen savunmasız kalmışlardır. Çalışmada geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin Covid-19 salgını nedeniyle istihdamda yaşadıkları sorunlar ve bunların yaşam şartlarına etkisinin ne şekilde olduğu tespit edilmeye çalışılmış; tüm dünyanın ortak sorunu olan Covid-19 salgını ve mülteci problemi bir arada ele alınarak literatüre katkı sağlamak ve gelecekte yapılacak araştırmalara temel oluşturmak amaçlanmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada, İstanbul’da yaşayan geçici koruma statüsündeki ve çalışma çağında olan 16 Suriyeli ile görüşülmüştür. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada Suriyelilerin Covid-19 salgını nedeniyle yaşadıkları en önemli sorunun gelir kaybı olduğu tespit edilmiştir. Çoğunluğu kayıt dışı çalışan katılımcıların güvensiz çalışma koşullarının, salgının yaşam koşulları üzerindeki olumsuz etkisini daha da artırdığı ortaya konmuştur. Katılımcıların, yaşanan gelir kaybı nedeniyle temel ihtiyaçlarını dahi karşılamada zorlandıkları görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğunun yaşadıkları gelir kaybını telafi edebilmek için borçlanma yoluna gittiği tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre Covid-19 salgını Türkiye’de geçici koruma statüsündeki Suriyelileri hem maddi hem de manevi anlamda daha kırılgan bir hale getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma, Covid-19, İstihdam, Kayıt Dışı İstihdam

The Impact of the Covid-19 Pandemic on the Employment and Working Conditions of Syrians under Temporary Protection

Abstract

As a result of the measures taken to reduce the spread of the Covid-19 pandemic, many people have lost their jobs. Although the state has implemented various practices to prevent job loss and economic losses, most of the Syrians with temporary protection status in Turkey have not been able to benefit from these measures and have been completely defenseless against the pandemic. The study aimed to determine the problems experienced by Syrians with temporary protection status during their participation in employment due to the Covid-19 pandemic and how they affected their living conditions; it is aimed to contribute to the literature and to form a basis for future research by considering the two common problems faced by the entire world: the Covid-19 pandemic and the refugee problem. In this study, which was carried out using the semi-structured interview technique, 16 Syrians with temporary protection status and working age living in Istanbul were interviewed. The data obtained were evaluated with the descriptive analysis method. It has been determined that the most important problem faced by Syrians due to the Covid-19 outbreak is income loss. It has been observed that insecure work conditions of the employees mostly in informal employment increased the negative impact of the pandemic on their lives. The participants had difficulties in meeting even their basic needs due to the loss of income. The majority of the participants resorted to borrowing in order to compensate for the loss of income they experienced. According to the results of the study, the pandemic has made Syrians with temporary protection status in Turkey more fragile both materially and emotionally..

Key Words: Temporary Protection, Covid-19, Employment, Informal Employment

Atıf İçin / Please Cite As:

İncili, F. Z. ve Aysan, Ü. (2023). Covid-19 salgınının geçici koruma altındaki Suriyelilerin istihdam ve çalışma koşullarına etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(1), 209-223. doi:10.33206/mjss.1053958

Geliş Tarihi / Received Date: 05.01.2022

Kabul Tarihi / Accepted Date: 13.09.2022

¹ Bu makale Fatıma Zehra İncili tarafından yazılan “Covid-19 Salgınının Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İstihdamına Etkisi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi – Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Sağlık Bilimleri Enstitüsü, zehra.incili@hotmail.com

 ORCID: 0000-0002-4177-4171

³ Dr. Öğr. Üyesi - Sağlık Bilimleri Üniversitesi, ummugulsum.aysan@sbu.edu.tr

 ORCID: 0000-0003-1855-2578

Giriş

Salgın hastalıklar tarih boyunca milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuş; devletleri, salgınlarla mücadelede toplumsal, kültürel ve ekonomik alanlarda tedbirler almaya zorlamıştır. Aralık 2019'da, Çin'in Vuhan kentinde ortaya çıkarak kısa sürede dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınıyla mücadelede de devletler, hastalığın yayılmasını engellemek amacıyla sosyal mesafe kuralları, seyahat yasakları, okulların kapatılması, birçok iş kolunda faaliyetlerin durdurulması, karantina uygulamaları ve sokağa çıkma yasakları gibi tedbirlere başvurmuştur. Covid-19 kapsamında alınan tedbirler sonucunda pek çok faaliyetin durması, işten çıkarmaların artması gibi nedenlerle salgın, ekonomileri olumsuz etkilemektedir. Bu olumsuzluklardan en çok ekonomik alanda özellikle savunmasız olan gençler, yeni mezunlar, yaşlı çalışanlar, kadınlar, serbest meslek sahipleri, geçici işlerde çalışanlar ve göçmenler gibi gruplar etkilenmiştir (ILO, 2020).

Salgın sürecinde Türkiye'de, yaşam koşulları zorlaşan gruplardan biri de geçici koruma statüsündeki Suriyeliler olmuştur. Türkiye'de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin sayısı Eylül 2021 itibariyle 3.710.532 kişidir. Bu nüfusun içinde 15-64 yaş arası çalışma çağındaki kişi sayısı ise yaklaşık olarak 2.140.134 kişidir (Göç İdaresi, 2021). Bu verilere bakıldığında Türkiye'de bulunan geçici koruma sağlanan Suriyelilerin önemli bir kısmı çalışma hayatına aktif katılım gösterebilecek yaş aralığındadır. 2016 yılına kadar geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin istihdamı ile ilgili resmi bir izin uygulanmamıştır. Bu tarihe kadar Suriyeliler sanayide, tarımda, küçük çaplı işletmelerde ucuz iş gücü olarak görülmekte ve kaçak olarak çalışmaktaydılar (Diken ve Demirel, 2016, s. 57). 2016 yılında Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'in yayınlanmasının ardından Suriyeliler çalışma iznine başvurmaya başlamıştır. 2018 yılı itibariyle çalışma izni alan Suriyeli sayısı 34.750'dir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2019). Çalışma izni olanların aktif çalışma çağındaki nüfus içinde oldukça küçük bir grup olduğu açıkça görülmektedir. Ülkemizde Suriyelilerin büyük çoğunluğu hâlâ kayıt dışı istihdamın bir parçası durumundadır.

Covid-19 sebebiyle iş yerlerinin geçici olarak kapatılmasının ardından işten çıkarmaların önlenmesi için Nisan 2020'de üç ay süreyle işten çıkarma yasağı getirilmiş, bu süreçte gelir kaybı yaşayan vatandaşlara yönelik devlet tarafından sosyal yardım uygulamaları faaliyete geçirilmiştir. Ancak, geçici koruma sağlanan Suriyelilerin büyük çoğunluğu kayıt dışı çalıştıkları için işten çıkarma yasağı, kısa çalışma ödeneği, işsizlik maaşı ve pandemi destek paketlerinden yararlanamamışlardır (Deri, Tekstil ve Kundura İşçileri Derneği, 2020).

Bu çalışmada, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin Covid-19 salgını nedeniyle istihdamda yaşadıkları sorunlar ve bunların yaşam şartlarına etkisinin ne şekilde olduğu tespit edilmeye çalışılmış; tüm dünyanın ortak sorunu olan Covid-19 salgını ve mülteci problemi bir arada ele alınarak literatüre katkı sağlamak ve gelecekte yapılacak araştırmalara temel oluşturmak amaçlanmıştır.

Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin İstihdam Durumları

Suriyelilerin Türkiye'de istihdam durumu üç kategoride incelenebilir. Bunlardan ilki bağımsız şirket kurma yoluyla işveren olmaktır. Yaşadıkları şehrin imkânlarına göre ticaret ve sanayi şirketleri açan Suriyeliler, şirketlerinde işçi olarak da çoğunlukla Suriyelileri çalıştırmaktadırlar. İkinci grup ise esnaf ya da zanaatkarlık üzerine bağımsız iş yeri açan Suriyelilerdir. Bu kapsamda çoğunlukla gıda sektöründe olmak üzere, kahvehane, berber, kuyumculuk üzerine iş yeri açmaktadırlar. Suriyelilerin istihdamda katılımlarında son ve en yoğun olarak kullandıkları yol ise bağımlı çalışmadır. Özellikle inşaat, tarım, sanayi ve ticaret sektörlerinde pek çok Suriyeli bağımlı olarak çalışmaktadırlar (Türk Tabipleri Birliği, 2016, s. 43).

ILO (2020) tarafından TÜİK 2017 verileri temel alınarak hazırlanan Türkiye İşgücü Piyasasında Suriyeli Mülteciler Raporuna göre, 2017 itibariyle çalışma hayatındaki Suriyeli sayısı 940.921 olarak tespit edilmiştir. Bunların %91,6'sı kayıt dışı istihdam edilmektedir. Suriyelilerin yoğun olarak çalıştıkları sektörler %48,2 imalat, %17,7 ticaret ve konaklama, %13,2 inşaat ve %7,8 tarım olarak tespit edilmiştir. Suriyelilerin %79,1'i kayıt dışı istihdamın yoğun olarak görüldüğü ticaret, inşaat ve imalat sektörlerinde çalışmaktadırlar. Bu üç sektör içinde en çok görülen Suriyeli işçi sayısı ise imalat sektörünün tekstil, giyim, deri ve ayakkabı kolundadır. Yaklaşık olarak üç Suriyeliden biri bu alanda çalışmaktadır.

Çalışma Yaşamında Karşılaşılan Sorunlar

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin iş yaşamında karşılaştıkları çeşitli sorunlar bulunmaktadır. İş seçme şanslarının olmaması, işverenlerde "nasıl olsa bana mecbur" şeklinde bir düşünce yapısının

yerleşmiş olması emek sömürüsüne neden olmaktadır. İşverenler tarafından uzun ve belirsiz çalışma saatleri boyunca sağlıksız çalışma ortamlarında ağır iş yükü altında çalışmaya mecbur bırakılan Suriyeliler, çalıştıkları birçok iş yerinde ücretlerini zamanında alamamakta, bazı iş yerlerindeyse hiçbir şekilde ödeme alamadan işten çıkmak zorunda kalmaktadır (Ağlargoç ve Yardımcı, 2019, s. 554).

Geçici koruma sağlanan Suriyelilerin çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlar şu şekilde sıralanabilir:

Emek sömürüsü ve kayıt dışılık: Güvencesiz bir şekilde kayıt dışı çalıştırılan Suriyeli işçiler kabul etmek zorunda kaldıkları kötü çalışma koşulları ile emek sömürüsüne maruz bırakılmaktadırlar.

Çalışma süreleri: Türkiye’de haftalık yasal çalışma süresi 45 saattir. Ancak Suriyelilerin büyük çoğunluğu kayıt dışı çalıştığından yasal çalışma süresinin çok daha üstünde sürelerde çalışmaktadırlar. ILO (2020) tarafından yürütülen bir araştırmada Suriyelilerin %53,7’si haftada 50 saatten fazla, %34,7’si de haftada 60 saat veya daha uzun süre çalışmaktadırlar.

Düşük ücret ve ücret gaspı: Suriyeli işçiler aynı işi yapan Türk işçilere göre daha düşük ücretlerle çalışmaktadırlar. Ücretlerin düzensiz ödenmesi, kimi zamansa hiç ödenmemesi de Suriyeli işçilerin karşılaştıkları sorunlardandır. ILO (2020) tarafından 2017 TÜİK verileri esas alınarak yürütülen araştırmada Suriyelilerin aylık kazancı 1.302 TL olarak tespit edilmiştir. 2017 yılında asgari ücret tutarı 1,404 TL iken Suriyeliler hem yasal çalışma süresinden daha uzun sürelerde çalıştırılmakta, hem de asgari ücretten daha az kazanmaktadırlar. Dolayısıyla saatlik kazandıkları ücret, asgari ücretin çok daha altında kalmaktadır. Suriyeliler ortalama olarak Türklere göre %63,1 daha az kazanç elde etmektedirler.

Ayrımcılık: Suriyelilerin düşük ücretle, uzun çalışma saatleri boyunca çalışmayı kabul etmek zorunda kalması, işverenlerin yerli işçi yerine Suriyeli işçi tercih etmesine neden olmakta; bu da, Türk çalışanların Suriyelilere karşı negatif tutumlar sergilemesine yol açmaktadır. Suriyelilerin seçim şansı olmamasından yararlanan işverenler, birkaç kişinin yapacağı işi tek bir çalışana yaptırmakta; bunun neticesinde de Türk çalışanlar işlerini kaybetmektedirler. Türk çalışanlar, Suriyelilerin kendilerini işlerinden ettiği gerekçesiyle Suriyeli istihdamına karşı çıkmakta; aynı iş yerinde çalıştıkları Suriyelileri dışlamaktadırlar (Gürsoy ve Aksoy, 2019, s. 18).

Dil sorunu: Türkçe bilmeyen Suriyeliler iş ararken ve/veya iş yaşamında diğer çalışanlarla, işverenlerle çeşitli sorunlar yaşamakta, kendilerini ifade edememekte, haklarını arama ve şikâyetlerini dile getirmede zorlanmaktadırlar.

Covid-19 Salgınının Suriyelilerin İstihdamına Etkisi

Dünya genelinde mültecilerin yaşadığı 134 ülkenin hepsi salgından olumsuz etkilenmiştir. Mültecilerin %86’sı düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşamaktadırlar. Bilindiği üzere bu ülkelerde mülteciler çoğunlukla kayıt dışı ekonominin bir parçası olmaktadır. Bu da mültecilerin salgın nedeniyle en çok gelir kaybı yaşayan gruplardan biri olmasına sebep olmaktadır. Mültecilerin salgın öncesinde yaşadıkları dil engeli, yasal haklarından haberdar olmama, diplomalarının denkliğini alamama, vasıflarına uygun işlerde istihdam edilmeme gibi sorunları salgınla daha da ağırlaştırmıştır. Mülteciler salgından önce de ev sahibi ülke vatandaşlarından daha az ücretlerle çalıştırılırken salgınla bu eşitsizliğin boyutu da artmıştır. ILO’nun Lübnan’da yürüttüğü bir araştırmaya göre Suriyeli mültecilerin %60’ı Covid-19 önlemleri kapsamında kalıcı olarak işlerini kaybetmişlerdir. Salgının neden olduğu ekonomik kriz tüm dünyada kayıtlı iş fırsatlarını azaltmakta bu da hem mültecilerin hem de yerel halkın kayıt dışı istihdama sürüklenmesine neden olmaktadır (ILO, 2021).

Dünyada en çok Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapan ülke olan Türkiye’de de Suriyelilerin büyük çoğunluğu kayıt dışı ekonominin bir parçası konumundadır. Salgından önce Suriyeli nüfusun yalnızca %18’i işsizken salgınla bu oran %88’e kadar yükselmiştir. Yaşanan bu iş kaybıyla birlikte Suriyelilerin büyük çoğunluğu temel gıda ve hijyen malzemelerine ulaşmada zorlanmakta, mülteci çocuklar gerekli ekipmanlar olmadığı için eğitimlerine devam edememekteydiler (SGDD, 2020). Konya’da yaşayan 500 mülteci ile yapılan bir araştırmaya göre mültecilerin %55’i salgın sürecinde işlerini kaybetmiştir (Arıcıoğlu ve Büyükmumcu, 2020, s. 40).

Mardin’de yaşayan 91 Suriyeli aile ile mülakatlar gerçekleştirilerek toplamda 123 kişiye ulaşılan bir araştırmada katılımcıların tamamının Covid-19 salgını öncesi bir işte çalıştıkları ancak salgın nedeniyle katılımcılardan 78’inin işlerini kaybettiği bilgisine ulaşılmıştır. İşini kaybeden Suriyelilerin çoğunluğunun inşaat, elektrik ve araba yıkama işlerinde çalıştığı salgın nedeniyle bu alanlarda işlerin durdurulması sonucu çalışanların işsiz kaldığı bilgisi edinilmiştir. Salgın nedeniyle Suriyelilerin iş fırsatlarının da azaldığı bunun da

temel ihtiyaçları karşılamada zorlanma, psikolojik sorunlar, aile içinde sorunlar yaşanması gibi sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir. (WHH, 2020, s. 4).

19 ilde 385 hanede yürütülen ve toplamda 2000 mültecinin dahil olduğu bir araştırmaya göre katılımcıların %87'sinin işten çıkarılma, hastalık nedeniyle işe devam edememe gibi nedenlerle salgından önceki işlerine devam edemedikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların %91'i salgından ekonomik olarak zarar gördüklerini belirtmiştir (MUDEM, 2020, s. 31).

İstanbul, Hatay, Kilis, Gaziantep, İzmir ve Manisa'da 879 kişiyle yapılan bir diğer araştırmada da katılımcıların %87'sinin iş kaybı yaşadığı ve %81'inin de iş kaybına bağlı olarak temel ihtiyaçlara erişimde zorluk yaşadıkları tespit edilmiştir (Relief International, 2020, s. 7).

Yöntem

Araştırma Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hamidiye Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu tarafından 01.06.2021 tarihinde verilmiş olan E-46418926-050.01.04--37136 sayılı etik kurul onayı ile nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Evren - Örneklem

Araştırmanın evreni İstanbul'da yaşayan ve geçici koruma sağlanan 15-64 yaş arası çalışma çağındaki Suriyelilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise kartopu yöntemiyle ulaşılan İstanbul'da yaşayan geçici koruma sağlanan Suriyelilerden çalışma çağındaki olan 16 kişiden oluşmaktadır. Kartopu örnekleme çalışmak istenen evrende yer alan bir kişi rastgele seçilir daha sonra bu kişinin aynı evrende yer alan ve araştırmaya dahil olmak isteyen tanıdığı varsa o da çalışmaya dahil edilir. Bu şekilde istenilen örneklem sayısına ulaşana kadar süreç devam eder (Baltacı, 2018, s. 253).

Örneklem, aktif olarak çalışma hayatında bulunan kişiler arasından seçilmiştir. Çalışma çağındaki olmayan kişiler araştırmaya dâhil edilmemiştir. Katılımcıların tamamı erkektir

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Örneklemin Covid-19 nedeniyle istihdama katılımda yaşadıkları değişimler yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak tespit edilmeye çalışılmış; olası dil sorununun önüne geçmek için görüşmeler tercüman eşliğinde yapılmıştır.

Nitel araştırma yöntemlerinden olan mülakat; tam yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme olarak üçe ayrılmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği araştırmacıya yapılandırılmış mülakat tekniğine göre daha esnek bir çalışma alanı sağlar. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinde araştırmacı katılımcılara yönelteceği soruları önceden hazırlar ancak görüşmenin akışına göre sorularda değişiklik yapabilir ve bu şekilde katılımcıların cevaplarını detaylandırmasını sağlayabilir (Türnüklü, 2000, s. 547).

Katılımcılarla mülakatlar 23 Haziran-11 Temmuz 2021 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Covid-19 salgını nedeniyle görüşmeler internet üzerinden yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak yorumlanmıştır. Betimsel analiz; analiz için bir çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Karataş, 2015, s. 70). Araştırmada elde edilen veriler bu aşamalara uygun olarak önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılmış, veriler arasında neden sonuç ilişkisi kurularak yorumlanmıştır. Bulgular, gerekli görülen yerlerde doğrudan alıntılarla desteklenmiştir.

Bulgular

Nitel araştırma metodolojisine uygun olarak gerçekleştirilen bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, araştırmaya katılan çalışma çağındaki ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin genel olarak Türkiye'de iş yaşamında karşılaştıkları sorunlar ve Covid-19 salgını nedeniyle istihdam alanında yaşadıkları sorunlar incelenmektedir. Gizlilik nedeniyle katılımcıların isimlerine yer verilmemiş olup katılımcılar sırasıyla "K1, K2, K3..." şeklinde kodlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda katılımcıların yaş, medeni durum, aynı hanede bulunan kişi sayısı, Türkiye’de bulunma süreleri, eğitim ve mesleki durumları, şu anda çalıştıkları iş kolu ve çalışma izni durumları verilmiştir:

Tablo 1. Demografik Özellikler

Kod	Yaş	Medeni Durum	Hanede bulunan kişi sayısı	Türkiye’de bulunma süresi	Eğitim Durumu	Meslek	Çalışılan Sektör	Çalışma İzni
K1	25	Bekâr	3	3 yıl	Lise mezunu	Vasıfsız	Elektronik	Yok
K2	42	Evli	6	4,5 yıl	Üniversite mezunu	Elektrik mühendisi	Elektronik	Yok
K3	33	Evli	2	6 yıl	Lise mezunu	Vasıfsız	Elektronik	Yok
K4	24	Evli	5	3 yıl	Yüksekokul mezunu	Vasıfsız	Giyim	Yok
K5	33	Evli	4	5 yıl	Yüksekokul mezunu	Vasıfsız	Elektronik	Yok
K6	25	Evli	4	3 yıl	Üniversite öğrencisi	Öğrenci	Biyomedikal	Yok
K7	33	Evli	2	7 yıl	Yüksekokul mezunu	Vasıfsız	Giyim	Yok
K8	31	Evli	3	4,5 yıl	Üniversite mezunu	Makine mühendisi	Giyim	Yok
K9	25	Evli	3	7 yıl	Lise öğrencisi	Elektrikçi	Teknik personel	Var
K10	26	Bekâr	7	8 yıl	Ortaokul terk	Berber	Elektronik	Yok
K11	22	Bekâr	2	4 yıl	Ortaokul mezunu	Vasıfsız	Elektronik	Var
K12	26	Bekâr	1	6 yıl	Lise terk	Perdecisi	Unlu mamüller	Var
K13	47	Evli	5	8 yıl	Ortaokul terk	Kasap	Bakkal	Yok
K14	29	Evli	4	8 yıl	Ortaokul mezunu	Vasıfsız	Hırdavat	Yok
K15	25	Evli	2	7 yıl	Ortaokul terk	Marangoz	Mobilya	Yok
K16	19	Bekâr	6	8 yıl	İlkokul terk	Tornacı	Sanayi	Yok

Katılımcıların yaş aralığı 19 ile 47 arasında olup yaş ortalaması 29 olarak bulunmuştur. 11’i evli 5’i ise bekârdır. Türkiye’de bulunma süreleri 3 ile 8 yıl arasında değışmekte olup ortalama 5 buçuk yıl olarak tespit edilmiştir. Katılımcılardan sadece bir tanesi yalnız yaşıyor olup diğerkatılımcılar anne baba ve kardeşleriyle yahut eşleri ve çocuklarıyla yaşamaktadırlar.

Eğitim durumlarına bakıldığında katılımcılardan 2’si lisans, 3’ü önlisans, 2’si lise 2’si de ortaokul mezunudur. Bir katılımcı ilkokul terk, bir katılımcı lise terk ve 3 katılımcı da ortaokul terktir. Bir katılımcı açık öğretimden lise eğitimine devam etmekte, bir diğerkatılımcı da lisans eğitimine devam etmektedir. Katılımcıların yarısı herhangi bir meslek sahibi değılken diğerkatılımcıların bir mesleğı vardır ancak katılımcılardan yalnızca 3 tanesi kendi meslekleri ile ilgili işlerde çalışmaktadır. Katılımcılardan sadece 3 tanesinin çalışma izni olup 13 katılımcı çalışma izni olmaksızın çalışmaktadır.

Türkiye’de İş Yaşamında Karşılaştıkları Zorluklar

Katılımcılara Türkiye’de iş ararken ve/veya çalışırken ne gibi zorluklarla karşılaştıkları sorulmuş ve alınan cevaplar şu şekilde kategorize edilmiştir:

Kayıt dışılık

Katılımcıların Türkiye’de çalışma yaşamında karşılaştıkları en önemli sorun kayıt dışılık olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanlardan yalnızca 3 kişi çalışma iznine sahip olup geriye kalan 13 katılımcı çalışma izni olmaksızın kayıt dışı bir şekilde istihdam edilmektedir. Katılımcılara neden çalışma izinleri olmadığı, bunun kendi istekleri ile mi yoksa işveren ile mi ilgili olduğu sorusu yöneltilmiş ve büyük çoğunluktan bunun işverenin seçimi olduğu yanıtı alınmıştır. Katılımcılardan yalnızca bir tanesi ikamet izninin başka şehirde olması ve Kızılaykart yardımının kesilmemesi için çalışma izni almak istemediğini belirtmiştir. Katılımcılardan birkaçı çalıştıkları iş yeri ruhsatsız olduğu için çalışma izni alamadıklarını belirtmiştir. Bu konuyla ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Çalışma iznim yok. Zaten işverenimin atölyesi ruhsatsız bir atölye, resmi evrakları yok. Daha önce hiçbir işimde de çalışma iznim olmadı, öncekilerde kimliğim bile yoktu.” (K4, 24, 3 yıldır Türkiye’de, giyim).

Önceki iş yerinin ruhsatı olmadığı için çalışma izni alamadığını anlatan bir diğer katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Diş polikliniğinde de çalışma iznim yoktu. Biz orada çalıştıktan bir süre sonra iş yerinin ruhsatı olmadığını öğrendik.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

Aynı katılımcı şu an çalıştığı iş yerinde de çalışma izni olmadığını belirtmiş ve bunun nedenini şu şekilde anlatmıştır:

“Patronlarım çalışma izni çıkartmaya karşı. Bazı sivil toplum kuruluşları çalışma izni çıkartmaya çalışıyor. Bir STK (MUDEM) gelmişti ama patronla anlaşamadılar.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

Suriyelilerin çalışma şartlarını iyileştirme, hakları ile ilgili bilgilendirme ve savunuculuğunu yapma üzerine faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşları vardır. Bu STK’lardan Suriyelilerin işe yerleştirilmesi, çalışma izni alması gibi konularda çalışma yapanlar işverenleri ziyaret ederek onlara yönelik bilgilendirme faaliyetleri de yürütmektedirler. Ancak bu kurumların herhangi bir yasal yaptırım gücünün olmayışı işverenler tarafından kolaylıkla reddedilmelerine sebep olmaktadır.

Bazı işverenler Avrupa Birliği Türkiye’deki Mülteciler İçin Mali Yardım Programı tarafından fonlanan ve İŞKUR aracılığıyla yürütülen istihdam projesine dâhil olmuş ancak konuyla ilgili çalışanlara bilgilendirme yapmamışlardır. Sigortasının ödendiğini gören ve 6 ay sonunda da çalışma izni alacaklarını düşünen bir katılımcı süre dolduktan sonra çalışma izni başvurusunun yapılmadığını öğrenmiştir. Katılımcının konuyla ilgili anlatımı şu şekildedir:

“Son işimizde bize sigorta yapmadılar. Yapacaklar mı bilmiyoruz söz vermediler. 6 ay İŞKUR tarafından sigorta girişi yapıldı ama süre dolunca iptal edildi.” (K3, 33, 6 yıldır Türkiye’de, elektronik).

İşverenlerin bu tarz projelerin yararlanıcısı olup destek süresi bittiğinde işçiyi işten çıkarmış gibi göstermeleri çok sık başvurulan bir yöntem haline gelmiştir. Bir diğer katılımcı sigortası ödendiği için çalışma izninin de çıkarılacağını düşünmektedir. Konuyla ilgili yorumu şu şekildedir:

“Eski iş yerimde çalışma iznim vardı, şimdiki iş yerimde yok ama sigortam ödeniyor. Ben çok ısrar etmedim, onun için çok sorun teşkil edeceğini sanmıyorum çünkü zaten sigortam ödeniyor, önümüzdeki dönemde bu konuyu tekrar gündeme getireceğim.” (K8, 31, 4.5 yıldır Türkiye’de, giyim).

Katılımcıların bir kısmı ise işverenin çalışma izni çıkartırsa sigorta ve vergi masraflarını maaşlarından keseceğini söylediği gerekçesiyle çalışma izni alamadıklarını ifade etmiştir:

“İşveren (çalışma iznine) hiç yanaşmıyor. Çünkü kendisi için büyük bir maddi yük olacağını düşünüyor. Eğer çalışma izni istiyorsan bunu senden keserim, ona ödeyeceğim sigortayı senin maaşından keserim diyor. Ben şu an 4000 lira alıyorsam çalışma izni yaptırırsa 2500 lira falan verecek en fazla. Tabii bu da bizi çok zorluyor çok büyük bir sorun bizim için.” (K7, 33, 7 yıldır Türkiye’de, giyim).

“İşveren (çalışma izni) çıkartırsa tüm sigorta giderlerini bizim maaşımızdan kesecek. Aldığımız maaşlar bize zaten yetmiyor bir de kesinti olursa hiç geçinemeyiz. (İşverenin) Hakkı olmadığını biliyoruz ama hiçbir yasa bizim için uygulanmıyor ki sürekli emrivaki var, beğenmiyorsan bu işi bırakırsın diyorlar.” (K15, 25, 7 yıldır Türkiye’de, mobilya).

Çalışma izni başvuru ücreti, sigorta giderleri, vergi ve primlerden işveren tarafından ödenmesi gerekenleri ek maliyet olarak gören işverenler çalışma izni almak isteyen kişilere tüm masrafları maaşlarından keseceğini söylemekte bu da kişilerin çalışma izni almaktan vazgeçmesine neden olmaktadır. Ücretlerin düşüklüğü, hayat pahalılığı gibi etkenler düşünüldüğünde kişilerin maaşlarından yapılacak herhangi bir kesintiyi tolere etme imkânları bulunmamaktadır. Sigortasız işçi çalıştırma ve işveren tarafından ödenmesi gereken giderlerin işçinin maaşından kesilmesinin yasal olarak mümkün olmamasına rağmen başka seçeneği olmayan kişiler işverenin sunduğu şartlara uymak zorunda kalmaktadırlar.

Bir katılımcı da işverenin çalışma izni çıkartmak istediğini ama nasıl yapacağını bilmediği için çalışma izni çıkartmadığını şu şekilde ifade etmiştir:

“Patron (çalışma izni) çıkartmak istedi ama nasıl yapılacağını bilmediği için tecrübesiz olduğu için yapamadık” (K16, 19, 8 yıldır Türkiye’de, sanayi).

Suriyeliler için çalışma izni başvurusu sürecinin karışık ve zor olması da Suriyelilerin kayıt dışı istihdam edilmesine neden olmaktadır. Özellikle küçük iş yerlerinde işverenin konu ile ilgili bilgi sahibi

olmaması, danişabileceği birilerinin olmaması ve/veya evrak işlerinin zor ve yorucu gelmesi, bunlarla uğraşmak istememesi gibi nedenlerle de çalışma izni alamayan Suriyeliler vardır.

Düşük ücret ve ücret gaspı

Katılımcıların yarısı haftalık yasal çalışma süresi ve asgari ücretle çalışmaktadırlar. K13 kodlu katılımcı bağımlı çalışma sırasında uğradığı ayrımcılık ve yaşadığı geçim sıkıntısı nedeniyle kendi iş yerini açmıştır. Burada günde 12-13 saat olmak üzere haftanın her günü çalışmaktadır. İş yeri henüz yeni olduğu için fazla para kazanamadığını belirten katılımcı aylık ortalama 2000-2500 lira geliri olduğunu ifade etmiştir. Diğer katılımcılar ise yasal sınırın üzerinde çalışma saatleri boyunca ve asgari ücretin altında ücretlerle çalışmaktadırlar. Bu da kişilerin geçim sıkıntısı yaşamasına ve temel ihtiyaçlarını karşılamada zorlanmanın yanı sıra sosyalleşme gibi ihtiyaçları için de zaman ve para bulamamalarına neden olmaktadır.

Suriyelilerin alışma hayatında karşılaştığı bir diğer önemli sorun da ücret gaspı olmaktadır. Katılımcıların yarısından çoğu en az bir kez ücret gaspına maruz kaldığını belirtmiştir. İki katılımcı işverenin ücretlerini vermeme nedeni olarak dolandırdığını öne sürdüğünden bahsetmiştir:

“Önceki alıştığım tarzıde kardeşimle birlikte çalışıyorduk, işveren ortağım parayı aldı katı diyerek bize paramızı vermemişti, onun yanında çalıştığımız son ayın ücretini alamadık, sürekli erteliyordu. Bir hafta sonra, şu kadar gün sonra vereceğim diye, ama vermedi. Hâlâ oradan ücretimizi alamadık, yaklaşık 3000-3500 lira alamadık.” (K4, 24, 3 yıldır Türkiye’de, giyim).

“Üç iş yerinde böyle bir şey (alışıp ücret alamama) yaşadım. İkisinde hiç ücret alamadım. Üçüncü de işverenle anlaştığımız ücretin çok altında bir ödeme aldım ve işten ayrıldım. İlk iş yerinde işveren atöbeyi birine vermişti, makineleri iş yeriyile ilgili her şeyi o hallediyordu, biz de onunla anlaşmıştık. Maaş günü geldiğinde adam ortadan kayboldu. İşveren de ‘adamın nerede olduğunu bilmiyorum benim de paramı çaldı’ dedi. Adamı bulamadık ve paramızı alamadık. İkinci iş yerindeki çok küstah bir şekilde yüzyüme bakarak ‘benden alacağın tek kuruş bile yok’ deyip paramı vermedi. Üçüncü iş yerindeki de ‘senin çalışma tarzını beğenmediğim için ücretini düşük verdim, zamanla kendini geliřtirdiķe anlaştığımız ücreti vereceğim’ dedi. Düriist davranmıyorlar, baştan söylemiyorlar, iki üç hafta çalışıp bir siirü emek verdikten sonra almamız gereken para biriktikten sonra söylüyorlar.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

Türk çalışanlardan daha az ücretle çalıştıklarını, işe girerken anlaştıkları ücreti alamadıklarını, hak ettikleri parayı istediklerinde işveren tarafından hakarete uğradıklarını ve ellerinden hiçbir şey gelmediği için bu gibi durumlara katlanmak zorunda kaldıklarını anlatan katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Bir iş yerinden yaklaşık 4500 lıramı vermediler. Türklere daha az ücret alıyoruz bu kesin bir şey her yerde oluyor.” (K7, 33, 7 yıldır Türkiye’de, giyim).

“Türkiye’ye ilk geldiğimde 2,5 ay birinin yanında çalıştım hakkımı vermedi işten çıktım sürekli yanına gidiyordum paramı ver hakkımı ver diydordum ama vermiyordu. İstiyorsan git şikâyet et hatta istersen ben götüreyim seni polise diyerek alay ediyordu çünkü Türkiye bilmediğimi kendimi savunamayacağımı biliyordu o yüzyden paramı vermedi.” (K13, 47, 8 yıldır Türkiye’de, bakkeal).

Kayıtsız alışanların işverenler karşısında savunmasız bir durumda oldukları görölmektedir. İşverenlerin Suriyeliler tarafından şikâyet edilemeyeceklerine, olası bir şikâyet durumunda da herhangi bir yaptırımla karşılaşmayacaklarına dair inançları Suriyelilerin savunmasızlığını artırmaktadır.

Ücret gaspı yalnızca Suriyelilerin yaşadığı bir sorun değildir. Bazı işverenler kayıt dışı çalıştırdıkları Türk işçilere de ücretlerini ödememektedir. Türkiye’de nitelsiz iş gücünün ve işsizlik oranlarının yüksek olması işverenlerin işçi bulmakta zorlanmamasına neden olmakta bu da kayıt dışılık, ücret gaspı, kötü çalışma koşulları gibi sorunların boyutunu artırmaktadır.

Ücret gaspı yaşayan ve bunun en kötü tarafının işverenin “bunlar bana muhtaç, benim sayemde yaşıyorlar” şeklinde düşünmesi olduğunu anlatan katılımcının konuyla ilgili yorumu şu şekildedir:

“Bir dönem 6-7 bin lira paramı alamadım. Ben iş getiriyordum. İş bitince patron müşteriyle anlaşamadığı için sorumluluk benim değil sorumluluk senin deyip paramı vermiyordu. Maalesef burada Suriyelilere karşı böyle bir tutum var. Sanki onlar bizi ihya ediyormuş gibi bir düşünceleler. Kendilerini neredeyse Tanrı yerine koyuyorlar. Ben buna iş verirsem çalışır yaşar iş vermezsem açlıktan ölüyor diye düşünüyorlar. Bu bakışla yaklaşıyorlar bize. İçin kötü tarafı bu.” (K15, 25, 7 yıldır Türkiye’de, mobilya).

Ayrımcılık

Katılımcıların yarısı iş arama sürecinde ve/veya çalışırken ayrımcılığa uğradığını belirtmiştir. Bu katılımcılar iş arama süreçlerinde karşılaştıkları en önemli sorunun Suriyeli olmaları olduğunu anlatmıştır. Konuyla ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“İş arama sürecinde yaşadığım en büyük sıkıntı Suriyeli olmamdı. Bazıları direkt iş yok diyorlardı, bazıları da işte biraz konuşuyordu Suriyeli olduğumu anlayanca ‘yok biz Suriyeli almıyoruz, iş yok’ deyip gönderiyorlardı Suriyeli olduğum için.” (K8, 31, 4.5 yıldır Türkiye’de, giyim).

“Benim için iş hayatındaki en büyük sorun; girdiğim her işte ırkçılıkla karşılaştım. ‘Suriyeli işe almıyoruz’ çok dediler. Bu olmazsa olmaz bir şey.” (K9, 25, 7 yıldır Türkiye’de, teknik personel).

İş hayatına katılım sağlayabilen Suriyeliler de ayrımcılığa maruz kalmaya devam etmektedirler. Yapılan araştırmalar Suriyeli işçi çalıştıran bazı işverenlerin bunu lütufta bulunmuşçasına yaptıklarını göstermektedir. Türklerden daha düşük ücretlerle çalışmak zorunda bırakılan Suriyeliler haklarını aradıklarında da ırkçı söylemlere maruz kalmaktadırlar. Konuyla ilgili iki katılımcının anlatımları şu şekildedir:

“Suriyeli işe almıyoruz diyorlar ama bu ırkçılık mı bilmiyorum. Mesela patron geçen gün bana şöyle diyordu ‘şükret ki benim yanında çalışıyorsun, başka yere gitsen sana iş vermezler, bu ücreti vermezler.’ Genelde patron iyi ama böyle söylemleri de oluyor bazen.” (K11, 22, 4 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“Eski iş yerimde ırkçılığa uğramıştım. Özellikle maaş konusunda. Patrona soruyorduk neden bize Türkler gibi maaş vermiyorsun diye. ‘Çünkü siz Türk değilsiniz. Şükredin size iş veriyorum. Size ne kadar az maaş versem de siz onunla idare edebilirsiniz’ gibi şeyler söylüyordu.” (K15, 25, 7 yıldır Türkiye’de, mobilya).

Sadece çalışma yaşamında değil hayatın her alanında ayrımcılığa uğradığını belirten bir diğer katılımcının konuyla ilgili yorumu ise şu şekildedir:

“Görüştüğüm iş yerlerinin çoğu ‘ben Suriyeli çalıştırmam, Suriyeli işe almıyoruz’ diyordu. İşe alsam bile çalışma izni çıkartmam diyorlar. Çok fazla ayrımcılığa uğradım, onlarca kez diyebilirim. Sadece iş yerinde değil sokakta yürürken Arapça konuşmaya başladığımızda size insanlar küçümseyerek bakıyorlar ‘sen Suriyeli misin’ bakışı atıyorlar. Bunu sokakta bile yaşıyoruz kaldı ki iş yerinde yaşamayalım.” (K7, 33, 7 yıldır Türkiye’de, giyim).

İnsanlar yaşadıkları yerde kendilerini güvende hissetmek isterler. Savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen Suriyeliler kaçtıkları korku ortamından yine kendilerini güvende hissedemedikleri belirsizlik ve nefret hâkim olduğu bir ortama gelmişlerdir. Yolda yürümek gibi basit bir eylem sırasında bile ayrımcılığa uğrayabilen kişilerin kendini yaşadıkları toplumun bir parçası olarak görebilmeleri, yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmeleri mümkün değildir. Bunun neticesinde de toplumda kutuplaşmalar yaşanmakta ve hem yerel halk hem de Suriyeliler zarar görmektedir.

Dil sorunu

Katılımcıların önemli bir kısmı iş ararken yaşadıkları en büyük sorunun Türkçe bilmemek olduğunu ifade etmiştir. Özellikle yeni geldiği dönemde dil konusunda çok zorlandığını, bu yüzden de Türklerden ziyade Suriyelilerin yanında iş aradığını anlatan bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“İlk geldiğim yıllarda dil çok büyük bir sorundu. O dönemde Türklerin yanında iş aramıyordum. Sadece Suriyelilerin yanında iş arıyordum. Sonra dilimi geliştirdim ve şu an bu sadece küçük bir sorun.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

İş yaşamına katılma sürecinde en büyük sorunun dil olduğu anlatan bir diğer katılımcının yorumu ise şu şekildedir:

“... Zaten en büyük zorluk dil konusunda, mesela iş ararken işverene gidip kendimizi anlatamıyoruz, sunlarda iyiyim bunları iyi yaparım diye kendimizi ifade edemiyoruz dil bariyeri olduğu zaman.” (K4,24, 3 yıldır Türkiye’de, giyim).

Bir başka katılımcı ise Türkiye’de dil eğitimine önem verilmediğini savunmaktadır. Ücretsiz dil kursları mevcut olsa da tüm bireylerin bu kurslardan yararlanmaları mümkün olmamaktadır. Çalışmak zorunda kalan bireyler dil eğitimine zaman ayırmakta zorlanmaktadırlar. Bu durumda kişilerin karşısına iki seçenek çıkmaktadır; ya yalnızca kendileriyle aynı dili konuşan kişilerin yanında çalışarak Türkçe öğrenimden tamamen uzaklaşmakta ya da kendilerini zorlayıp Türkçe konuşulan işlerde ve sosyal

ortamlarda bulunarak Türkçelerini geliştirmektedirler. Diğer ülkelere giden tanıdıklarından oranının dilini öğrenmeden iş yaşamına katılmalarının mümkün olmadığını öğrendiğini belirten bir katılımcı bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Dil bariyeri konusu başka ülkelere giden Suriyelilerden bizı ayıran en büyük noktaydı. Çünkü öbür ülkelere gidenlerden duyuyoruz o ülkenin dilini öğrenmeden hiçbir şey yapmana izin vermiyorlar ne çalışabiliyorsun ne başka bir şey yapabiliyorsun. Burada açıkçası dil eğitimine çok fazla önem verilmedi gibi geliyor bana.” (K7, 33, 7 yıldır Türkiye’de, giyim).

Türkçe bilmemenin yalnızca iş yaşamında değil hayatın her alanında ciddi bir engel olarak karşısına çıktığını anlatan bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

“Kesinlikle dil çok büyük bir engel. Sadece iş alanında değil hayatın tüm alanlarında öyle. Mesela işveren veya ev sahibi, eğer ortak bir tanıdık yoksa –sonuçta sen yabancısın- sana iş vermek istemiyor ev vermek istemiyor.” (K11, 22, 4 yıldır Türkiye’de, elektronik).

Ortak bir dilin olmadığı durumlarda taraflar birbirlerine güvenmekte zorlanmaktadırlar. Dolayısıyla Türkçe bilmeyen Suriyeliler ve Arapça-Kürtçe bilmeyen Türkler arasında sağlıklı ilişkiler kurulması güçleşmektedir. Dil engeli iletişim sorunlara neden olmasının yanı sıra ayrımcılığa da zemin hazırlamaktadır.

Covid-19 Salgınının İstihdam ve Yaşam Şartlarına Etkisi

Katılımcılara Covid-19 salgını nedeniyle iş hayatında yaşadıkları değişimler ve bunların yaşam şartlarına etkisinin ne şekilde olduğuna dair sorular sorulmuş ve alınan cevaplar şu şekilde kategorize edilmiştir:

İş ve gelir kaybı

Katılımcılardan iki tanesi salgın nedeniyle işlerini kaybetmiş iki tanesi de salgınla birlikte işlerinin azalması nedeniyle kendi istekleriyle işten ayrılmışlardır. Salgın nedeniyle iş yerinin kapanması sonucu işsiz kalan katılımcılar durumlarını şu şekilde anlatmışlardır:

“Daha önce dış polikliniğinde çalışıyordum. Covid nedeniyle işimi kaybettim, bir STK’ye başvurduğum orası da şimdiki işime yönlendirdi. Bu süreçte yaklaşık üç ay işsiz kaldım, geçici olarak bir terzide çalıştım.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik)

“Geçen yıl mart-nisan aylarında iş durmuştu bizı de işten çıkardılar. Şu anki işimi bulana kadar çok zorlandım. Yaklaşık dört ay işsiz kaldım.” (K6, 25, 3 yıldır Türkiye’de, biyomedikal).

“Salgın ilk başladığında işler iyice durdu, piyasada hiç hareketlilik yoktu. Evde oturuyorduk ben de maddi sıkıntılar yaşamıyayım diye iş yerimi bıraktım ve iş aramaya başladım. Tam kapanma bitince çıktım kendim iş aradım. Bu süreçte 6 ay işsiz kaldım.” (K7, 33, 7 yıldır Türkiye’de, giyim).

Salgın nedeniyle işten çıkarılan ya da ödeme alamadığı için işten çıkmak zorunda kalan katılımcılar iş bulma sürecinde zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ekonomik durgunluğun yaşandığı ve geleceğin öngörülemediği kapanma dönemlerinde işverenler işe alımlarda kayıt dışı istihdama yönelmiş bu da kayıt dışı çalışanlar arasında rekabeti artırmıştır. Dolayısıyla bu dönemde iş kaybı yaşayan kişilerin yeniden iş bulma süreleri de uzamıştır.

Katılımcıların çoğunluğu salgının şiddetini artırdığı dönemlerde ülke genelinde uygulanan kapanmalar nedeniyle işe gidemediklerini, çalışma izni olmaksızın çalışanlar bu dönemlerde maaşlarının da tamamen kesildiğini belirtmişlerdir. Bu dönemde işlerini tamamen kaybetme korkusu yaşayan katılımcılar olduğu gibi işten çıkarılma korkusu yaşamadığını belirtenler de olmuştur. Uzun süredir aynı iş yerinde çalışan, nitelikli katılımcılar işten çıkarılma korkusu yaşamadıklarını belirtmişlerdir. İşten çıkarılmasalar da gelirleri kesilen katılımcılar bu durumu şu şekilde anlatmışlardır:

“İki dönem işlerimiz durdu, yaklaşık 50 gün boyunca maaş alamadık.” (K3, 33, 6 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“İlk kapanmada 2 ay kadar işler durdu çalışamadık, son kapanmada da 20 gün kadar işler durdu yine çalışamadık, bu süreçte herhangi bir ödeme alamadık.” (K4, 24, 3 yıldır Türkiye’de, giyim).

“Geçen yıl 52 gün iş durdu işe gitmedik tabi o süreçte bize bir kuruş vermediler maaşımızdan. Bu yıl iki defa iş durdu biri 25 biri 21 gün. Bu hiçbir süreçte maaşımızı alamadık.” (K5, 33, 5 yıldır Türkiye’de, elektronik).

Sosyal korumadan mahrum kalma

Çalışma izni olmaksızın çalışan katılımcılar kayıtlı bir şekilde çalışan Türk çalışanların tam kapanma dönemlerinde devlet tarafından ödenen kısa çalışma ödeneği gibi desteklerden yararlanabildiklerini ancak kendilerinin bu dönemlerde tüm gelirlerinin kesildiğini, salgın süresince güvencesiz çalışmanın hem ekonomik hem de psikolojik olarak neden olduğu zorluklar karşısında tamamen çaresiz kaldıklarını anlatmışlardır.

Bir katılımcı güvencesiz çalışmanın sonucu olarak yaşadığı gelir kaybını şu şekilde ifade etmiştir:

“Çalışma iznim olmadan çalışıyorum. Çalışma izni olan arkadaşlarım kapanma dönemlerinde maaşlarının yüzde seksenini alabiliyorlardı. Biz hiçbir şey alamıyorduk, üstelik maaşımız da kesiliyordu.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

Covid-19 hastalığına yakalanan ve bu nedenle işe devam edemeyen bir katılımcı çalışma izni olsaydı bu dönemde maaşının en azından bir kısmını alabileceğini ama güvencesiz çalıştığı için hastalığı atlattıkça kadar hiç ödeme alamadığını şu şekilde anlatmıştır:

“Salgın başında korona oldum bir buçuk ay çalışmadım. Her işe gittiğimde patron tekrar test yaptır diyordu. Her test yaptırdığımda da bildiğimiz gibi 14 gün karantinaya girmem gerekiyordu. Testler pozitif çıkıyordu. Bir buçuk ay boyunca boş boş oturdum çalışmadım, bir kuruş para da alamadım tabi. Eğer çalışma iznim olsaydı iş yerine gidemediğim dönemde de, o paramı vermeyen insanlar döneminde de bakımı alırdım. Tamamını alamam bile bir kısmını alırdım. Ama çalışma iznim olmadığı için alamadım maalesef.” (K15, 25, 7 yıldır Türkiye’de, mobilya).

Bir yandan ciddi bir hastalıkla mücadele ederken bir yandan da geçim sıkıntısı ile savaşmak kişiler için Covid-19 salgınına olduğundan çok daha zorlayıcı hale getirmektedir.

Temel ihtiyaçların temini ve faturaları ödemede zorlanma

Salgın nedeniyle iş ve gelir kaybı yaşanması, hâkim korku ve belirsizliğin kişilerin stokçuluğa yönelmesine neden olması ve kötüye giden ekonomi nedeniyle artış gösteren ürün fiyatları temel ihtiyaçların dahi temininde güçlük yaşanmasına neden olmuştur. Katılımcılardan bir bölümü temel ihtiyaçlardan ziyade kira ve faturalarına öncelik verdiklerini, evsiz kalma ihtimalinin hastalıktan daha çok korkuttuğunu anlatmışlardır. Covid-19 salgınının yayılım gücünü azaltmak için gerekli olan temizlik malzemelerine dahi ulaşmada güçlük yaşayan kişiler olduğu bilinmektedir; bu kişiler salgın karşısında tamamen çaresiz durumda bırakılmışlardır.

Katılımcıların bir bölümü salgın nedeniyle gelirlerinin azalması sonucu temel gıda ve temizlik malzemelerinin temininde zorlandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar konuyla ilgili durumlarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Para olmadığı için temininde sorun yaşadım. Hem gıda da hem temizlik malzemelerinde bayağı tasarrufa gittik çok dikkatli kullandık.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“Biz bu konularda tutumlu davranıyoruz çok gerekli olmayan ihtiyaçları almıyoruz bu şekilde idare ediyoruz.” (K13, 47, 8 yıldır Türkiye’de, bakıcal).

Temel ihtiyaçların yanı sıra faturalarını ödemede zorlanan katılımcılar da vardır. Bazı katılımcılar faturaları ödeyemedikleri için kesinti yaşadıklarını belirtmişlerdir. Genellikle borç alarak faturalarını ödeyen katılımcıların bu konudaki anlatımları şu şekildedir:

“Doğalgaz faturasını birkaç ay ödeyemedik ihtar geldi ve doğalgazımızı kestiler. Borç alarak ödeyip tekrar açtırdım.” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“Aldığımız ücretler çok az olduğu için ödeyemediğimiz faturalar çok oluyor. Mesela benim şu an 1500 liralık ödeyemediğim bir doğalgaz faturam var. Doğalgaz özellikle kış aylarında 600-700 geliyor. Bunun elektriği suyu var. İki tane çocuğum var bunların tek başına, yemeden içmeden masrafı çok zaten. Dolayısıyla karın tokluğuna yaşıyoruz.” (K14, 29, 8 yıldır Türkiye’de, hırdavat).

Borçlanma

Düşük ücret, güvencesiz çalışma, hayat pahalılığı gibi nedenlerle katılımcıların birçoğunun birikimi bulunmamaktadır. Özellikle tek çalışanın olduğu haneler yaşanan gelir kaybını telafi etmek için borçlanma yoluna gitmek zorunda kalmaktadırlar.

Katılımcıların büyük kısmı salgın süresince ihtiyaçlarını karşılayabilmek için arkadaş ve akrabalarından borç almak zorunda kaldığını anlatmıştır. Bu dönemde borçlanan katılımcılardan bazılarının anlatımları şu Ģekildedir:

“Yurtdışındaki akrabalarımızdan borç aldık, ben de şimdi bu borçları ödemeye çalışıyorum” (K1, 25, 3 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“Mahallemdeki markete borlandım, ihtiyaçlarımı borçla aldım. O borç da hala devam ediyor.” (K5, 33, 5 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“ok fazla maddi sorun yaşadık, eř dost akrabadan çok fazla borç aldık. Borçlarla karşılıyordum ihtiyaçlarımı. ” (K7, 33, 7 yıldır Türkiye’de, giyim).

Yardım alma durumu

Türkiye’de Suriyelilerin yardımlarla geçindikleri gibi gerçek dışı bir algı mevcuttur. Bilgi kirliliğinin neden olduğu bu yanlış algı neticesinde toplumda Suriyelilere karşı negatif bir tutum oluşmuş durumdadır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda Suriyelilerin Covid-19 gibi ciddi bir salgın sürecinde dahi yardım almadıkları tespit edilmiştir.

Katılımcılardan sadece iki tanesi bu süreçte yardım aldıklarını belirtmişlerdir. Bunlardan biri belediyeden tek seferlik temizlik malzemelerinin olduğu bir yardım kolisi verildiğini söylemiştir. Diğer katılımcı ise her yıl kömür yardımı geldiğinden bahsetmiştir. Katılımcıların tamamına yakını Türkiye’ye geldiklerinden beri herhangi bir kurum ya da kuruluştan yardım almadıklarını belirtmişlerdir. Sadece iki katılımcı Kızılaykart yardımı aldığını söylemiştir. Katılımcıların yardımlarla ilgili yorumları şu Ģekildedir:

“Maddi sorunlar yaşadık ama herhangi bir kuruluştan yardım almadık. İki kişi olduğumuz için bize yardım çıkmıyordu. Burada yardım veren sadece Kızılay var ve Kızılay yardımları sadece 4-5 çocuk olursa veriyor dolayısıyla biz yardım alamadık. Bu 50 günlük kapanma sürecinde bizim sigortalı alışan Suriyeli arkadaşlarımız vardı onlar devletten yardım alabildiler ama biz alamadık.” (K3, 33, 6 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“Herhangi bir yerden yardım almadık. 2013’ten beri aynı evde yaşıyoruz. Kimse gelip bize yardım etmedi. Çok duyduk yardım var Kızılaykart var diye ama biz almadık hiçbirini. Ama kışları gelip kömür bırakırlar. Ama annemin astımı olduğu için biz o kömürü kullanamayız. Amcam gelir alır o kullanır o kömürü.” (K10, 26, 8 yıldır Türkiye’de, elektronik).

“Bizim maddi zorluklar hep vardı, borçlarımız hep vardı. şükürsüz görünmek istemem ama evimi görseniz iki oda bir evde yaşıyorum. Çok şükür tabi çadırda yaşamaktan iyidir. Üç tane çocuğum var Kızılaykart alıyoruz tabi o da büyük bir para değil ama yardımcı oluyor çok şükür.” (K13, 47, 8 yıldır Türkiye’de, bakkal).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Suriyelilerin alışma yaşamında karşılaştıkları sorunların temelinde kayıt dışı bir Ģekilde istihdam ediliyor olmaları yatmaktadır. Araştırmaya katılanlardan da yalnızca 3 tanesinin çalışma izni olduğu, diğer katılımcıların çoğunluğunun işverenden sürekli çalışma izni talep etmelerine rağmen kayıt dışı çalıştırılmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. Konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmalarda da Suriyelilerin büyük çoğunluğunun kayıt dışı istihdam edildikleri bilgisi edinilmiştir (Kavas, 2020, s. 130; Ak, 2021, s. 182).

Düşük ücretler ve ücret gaspı da sık rastlanan problemlerdendir. Yasal alışma süresinin üstünde çalışma saatleri boyunca asgari ücretin altında ücretlerle çalışma ve Türklere göre daha düşük ücretlerle çalışmaya sıklıkla rastlanmaktadır. Bu bulgu literatürde yer alan Suriyelilerin düşük ücretlerle uzun çalışma saatleri boyunca çalışmak zorunda bırakıldıkları bulgularıyla örtüşmektedir (ILO, 2020; Tümtař, 2018, s.41; Ak, 2021, s. 181; Aėlargoź ve Yardımcı 2019, s. 547). Ücretlerdeki farklılaşmanın yanı sıra ücret gaspı da dikkat çeken bir problemdir. Katılımcıların tamamına yakını en az bir kez ücret gaspına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ücret gaspına uğrayan katılımcılar işten ayrıldıkları takdirde ücretlerini asla alamayacaklarını düşündükleri için çalışmaya devam ettiklerini ancak birkaç ay geçmesine rağmen hiçbir Ģekilde ödeme alamayınca işten çıktıklarını belirtmişlerdir. Daha önce yapılan çalışmalarda elde edilen Suriyelilerin ücret gaspına maruz kaldığı verisi bu bulguyu destekler niteliktedir (etin, 2016, s. 1008; Tümtař, 2018, s. 43).

Suriyelilerin de dâhil olduğu birçok göçmen grubun iş yaşamında ayrımcılığa uğradığı tespit edilmiştir (şimşek, 2020, s. 384; Ak, 2021, s. 179). Bu araştırmada da katılımcılardan bir kısmı iş aradıkları süreçte “Suriyeliye iş vermiyoruz” söylemiyle karşılaştıklarını, bazıları da çalışma yaşamına katıldıktan sonra iş arkadaşları tarafından ırkçı yaklaşımlara ve nefret söylemlerine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcıların tamamı ücret konusunda ayrımcılığa uğradıklarını belirtmişlerdir.

Suriyelilerin iş ararken ve çalışırken yaşadıklarını belirttikleri bir diğer sorun ise dil engelidir. Yapılan bir araştırmada işverenlerin işçi alımında dil bilmeyi bir kıstas olarak gördükleri, Türkçe bilmeyen işçi istihdam ederek zaman ve iş kaybı yaşamak istemedikleri belirlenmiştir (Ağlargoç ve Yardımcı, 2019, s. 549). Diğer bir araştırmada Suriyelilerin katılımcıların iş yaşamında karşılaştıkları en önemli sorunun dil engeli olduğu ve bunun da Suriyelileri bedensel emeğin yoğun olduğu işlere yönlendirdiği tespit edilmiştir (Aslan ve Güngör, 2019, s. 1614). Bu araştırmada da katılımcılardan bir bölümü özellikle ilk geldikleri dönemde dil konusunda çok zorlandıklarından bahsetmişlerdir. İşverenlerin iletişim kurabilecekleri kişileri işe almak istediklerini bunun da anlaşılabilir olduğunu söyleyen katılımcılar da olmuştur.

Araştırmada Covid-19 salgını nedeniyle istihdam sürecinde yaşanan en önemli sorunun özellikle tam kapanma dönemlerinde yaşanan gelir kaybı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu kayıt dışı çalıştığı için devletin aldığı işten çıkarma yasağı, kısa çalışma ödeneği gibi önlemlerden yararlanamamışlardır. Kayıt dışı çalışan katılımcıların tamamına yakını güvencesiz çalıştıkları için çok zorlandıklarını, çalışma izinleri olması halinde salgın sürecini daha az zararla atlatabileceklerini ifade etmişlerdir. Mevcut araştırmaların tamamında Suriyelilerin salgın nedeniyle gelir kaybı yaşadığı, araştırmaların büyük kısmında da Suriyelilerin önemli bir bölümünün bu süreçte iş kaybı yaşadıkları tespit edilmiştir (RI, 2020, s. 4; WATAN, 2020, s. 11; Deri, Tekstil ve Kundura İşçileri Derneği, 2020; WHH 2020, s. 6). Bu araştırmada elde edilen Suriyelilerin salgın sürecinde gelir kaybı yaşadıkları bulgusu literatürle paralellik gösterirken; diğer araştırmalarda tespit edilen iş kaybı bulgusu bu araştırmada doğrulanamamıştır. Bu farklılık araştırma yönteminden kaynaklanıyor olabilir. Çalışmada kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde araştırma yapılacak evrenden bir kişiye ulaşıp daha sonra o kişinin çevresinde bulunan, araştırma şartlarına uygun kişilerle iletişime geçilmektedir. Dolayısıyla katılımcıların tamamı benzer şartların görüldüğü iş yerlerinde çalışmaktadırlar.

Salgın nedeniyle yaşanan gelir kaybı sonucu katılımcıların önemli bir bölümü gıda ve temizlik malzemeleri temininde ve fatura ödemede güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar salgın öncesine oranla daha tasarruflu davranmaya çalışmış bazıları ise borçlanma yolu ile ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır. Yeryüzü Doktorları (2020) tarafından gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların %60'ının, IFRC ve Kızılay (2020) tarafından yürütülen araştırmada ise katılımcıların %44'ünün faturalarını ödemede zorlandıklarını tespit edilmiştir.

Salgın sürecinde Suriyeliler hayatlarını idame ettirebilmek için arkadaşlarından ve akrabalarından borç almak durumunda kaldığı tespit edilmiştir. Borçla geçinmeye çalışan katılımcıların tamamı işlerin yeniden başladığı dönemlerde bu borçlarını ödemeye çalışmış dolayısıyla sürekli olarak maddi güçlük yaşamışlardır. Yapılan diğer araştırmalarda da mültecilerin gelir kaybıyla mücadelede en yoğun başvurdukları yolun borçlanma olduğu tespit edilmiştir (IFRC ve Kızılay, 2020, s. 8; Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, 2020).

Salgın sürecinde maddi sorunlarının arttığını belirten katılımcılardan sadece bir tanesi bu süreçte tek seferlik bir temizlik kolisi yardımı aldığını, iki katılımcı da Kızılaykart yardımı aldıklarını belirtmiş kalan katılımcılar ne salgın döneminde ne de öncesinde hiçbir yardım almadıklarını belirtmişlerdir. Salgın döneminde yapılan araştırmalarda Suriyelilerin çoğunluğunun herhangi bir kurum ya da kuruluş tarafından yardım almadığı bilgisine ulaşılmıştır (RI, 2020, s. 5; SPI, 2020, TEPAV, 2020). Çalışmada elde edilen bulgular literatürle örtüşmektedir.

Türkiye'de hâlihazırda kayıt dışı istihdam oranlarının yüksek olması, özellikle nitelsiz ve tecrübesiz iş gücü arzının iş gücü talebinden fazla olması kişilerin iş/çalışma şartları tercih etme imkânını sınırlamaktadır. Suriyelilerin önemli bir bölümünün vasıfsız oluşu Türk işçilerle Suriyeli işçiler arasında kayıt dışı istihdam alanında rekabete neden olmuş; işverenler bu rekabette maliyetlerini düşürmek için hak arayışında bulunamayacaklarını düşündükleri Suriyelileri tercih etmeye başlamışlardır. İşverenler çalışma izni almak için ısrarcı olan Suriyelileri işten çıkarma ile tehdit edebilmekte; işini kaybetmekten çekinen Suriyeliler de kayıt dışı çalışmaya razı olmak zorunda kalabilmektedirler. Gerek kişisel ölçekte gerekse daha geniş ölçekte yaşanan hastalık, kriz gibi durumlarda kayıt dışı çalışan kişilerin savunmasızlığı artmakta ve mevcut durumdan güvenceli çalışanlara göre çok daha fazla zarar görmektedirler. Covid-19 salgınında Suriyeli işçiler özellikle tam kapanma dönemlerinde kayıt dışı çalışmanın zorluğunu birebir tecrübe etmişlerdir. Aynı iş yerinde sigortalı çalışan Türklerin istifade edebildiği pandemi desteklerinden istifade edememişlerdir. Suriyelilerin düşük ücretlerle çalıştırılıyor olması yaşadıkları gelir kaybını telafi edecek bir birikim yapmalarını da olanaksız hale getirmektedir.

Suriyelilerin alışma yaşamında karşılaştıkları zorlukları ve Covid-19 salgını nedeniyle yaşadıkları zararı en aza indirmek; olası yeni bir kriz karşısında savunmasız kalmalarını engellemek amacıyla aşağıda çeşitli çözüm önerileri sunulmuştur:

- Kayıt dışı istihdamla mücadelede ciddi atılımlar yapılması ve mevcut yaptırımların ağırlaştırılması gerekmektedir.
- Çalışma izni başvurusu hususunda işveren ve çalışanlara yönelik ücretsiz rehberlik hizmetleri artırılmalıdır
- Kayıtlı istihdama teşvik için gerçekleştirilen projeler artırılarak ülke geneline yayılmalı, proje yararlanıcısı olduktan sonra kayıtlı istidama geçemeyen iş yerlerine yapılan ekonomik destekler geri alınmalıdır.
- Vasıflı Suriyeliler kendi mesleklerinde çalışabilmeleri için desteklenmelidir.
- Çalışanların saatlerine uygun ve çevrimi ii dil kursları ile Suriyelilerin dil eğitimi desteklenmelidir.
- Çalışma ağındaki vasıfsız Suriyelilerin istek ve yetenekleri doğrultusunda mesleki eğitim alabilmeleri için hizmet veren merkezlerin sayısı artırılmalıdır.
- Salgın Suriyelilerin borç yükünü artırmış ve onları daha kırılgan hale getirmiştir. Yoksulluk sınırı altında yaşayan Suriyelilerin sosyal yardım ihtiyaçlarının artacağı tahminine dayanarak genellikle AB projeleri, STK'lar ve bireyler tarafından sağlanan düzensiz mali yardımlar, sistemli ve düzenli hale getirilmelidir.
- Suriyelilerin önemli bir bölümünün geleceğini Türkiye'de gördüğü dikkate alınarak, Geçici Koruma statüleri yeniden değerlendirilmeli, sosyal uyumu artıracak tedbirler geliştirilmelidir.

Etik Beyan

"Covid-19 Salgınının Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin İstihdam ve alışma Koşullarına Etkisi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Kaynakça

- Ağılgöz, O. ve Yardımcı, ř. (2019). Uluslararası düzensiz göç ve çalışma hayatı: şanlıurfa ilindeki göçmenlerin durumu. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(2), 535-558. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/790181>.
- Ak, B. (2021). *Türkiye'de farklı koruma statüsündeki göçmenlerin istihdam deneyimleri* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi Göç ve Kalkınma Merkezi. (2020). Coronavirüs ve sonrası yeni normalleşme sürecinde Konya'da yaşayan koruma altındaki Suriyeli mültecilerin yerleşim, uyum ve yaşam koşullarının incelenmesi raporu.
- Aslan, G. ve Güngör, F. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç sonrası yaşadığı sorunlar: İstanbul örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 11 (18). doi: 10.26466/opus.558512
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1). 231-274. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bitlissos/issue/38061/399955>.
- etin, İ. (2016). Suriyeli mültecilerin işgücüne katılımları ve entegrasyon: Adana-Mersin Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (4). 1001-1006. doi: 10.21547/jss.265320.
- Deri Tekstil ve Kundura İşçileri Derneği. (2020). *Pandemide mülteci işçi olmak*. Erişim adresi: <https://www.stgm.org.tr/e-kutuphane/pandemide-multeci-isci-olmak>.
- Diken, A., ve Demirel, E. (2016). *İşletmelerimizde nitelikli iş gücü ihtiyacı ve Suriyeli göçmen işörenlerin iş gücü piyasasına etkisi üzerine bir araştırma*. 2. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Göç, Yoksulluk ve İstihdam" 23-25 Eylül 2016 (s.51-60). Konya: Türkiye.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2021). *Geçici Koruma*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.
- Gürsoy, S. ve Aksoy B. (2019). Geçici koruma altındaki Suriyelilerin alışma yaşamında karşılaştıkları zorluklar ve sorunlar. İçinde M. Koancı ve H. Yerlikaya (Edt). Sosyal politika ve çalışma ilişkilerinde güncel sorunlar II. Kitap (ss. 1-21). Ankara: Gazi Kitabevi.
- IFRC ve Kızılay (2020). *Impact of Covid-19 on refugee populations benefitting from the emergency social safety net programme*.
- ILO (2020). *Covid-19 ve çalışma yaşamı*. Erişim adresi: https://www.ilo.org/ankara/areas-of-work/covid-19/WCMS_738782/lang--tr/index.htm.
- ILO (2020). *Türkiye iş gücü piyasasında Suriyeli mülteciler*. Erişim adresi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/--europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_739463.pdf.

- ILO (2021). *Covid-19 küresel salgın döneminde mülteciler ve diğer zorla yerinden edilmiş kişilerin çalışma yaşamına ilişkin baklarını korumak*. Erişim adresi: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_750246.pdf.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemi. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1 (1), 62-80. Erişim adresi: [file:///C:/Users/asus/Downloads/Sosyal_Hizmet_E_Dergi_SOSYAL_BILIMLERDE%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/asus/Downloads/Sosyal_Hizmet_E_Dergi_SOSYAL_BILIMLERDE%20(4).pdf)
- Kavas, Ç. (2020). *Geçici koruma statüsündeki yabancıların Türkiye’de kayıt dışı istihdam üzerindeki etkileri üzerine bir değerlendirme* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MUDEM (2020). *Covid-19 krizi sürecinde Türkiye’deki mültecilerin durum analizi*. Erişim adresi: <http://www.mudem.org/wp-content/uploads/2020/05/MUDEM-RSC-Situation-Analysis-of-Refugees-in-Turkey-During-COVID-19-Crisis.pdf>.
- Relief International (2020). *Impact of the Covid-19 outbreak on Syrian refugees in Turkey-results from rapid needs assessment conducted in Istanbul, İzmir, Manisa, Gaziantep, Kilis and Reyhanli*. Erişim adresi: <https://reliefweb.int/report/turkey/impact-covid-19-outbreak-syrian-refugees-turkey-results-rapid-needs-assessment>.
- Sevgi ve Kardeşlik Vakfı (2020). *Covid-19 salgını döneminde mülteci ve göçmenlerin durumlarına ilişkin rapor*. Erişim adresi: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/76663>.
- SPI (2020). *Covid-19 sürecinde mülteci çocuklardan deneyimler, İstanbul’un Farklı yerleşimlerinde çocukların haklarına erişimi araştırması: mülteci çocuklardan deneyimler*. Erişim adresi: <http://www.stgm.org.tr/tr/icerik/detay/covid-19-surecinde-istanbulun-farkli-yerlesimlerinde-cocukların-haklarına-erisimi-arastırma-raporları>.
- Şimşek, D. (2018). Mülteci entegrasyonu, göç politikaları ve sosyal sınıf: Türkiye’deki Suriyeli mülteciler örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 40 (2), 367-392. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/590105>.
- TEPAV (2020). *Covid-19 işgücü piyasasını nasıl etkiledi?* Erişim adresi: https://www.tepav.org.tr/upload/files/1592555617.COVID_19_Isgucu_Piyasasını_Nasil_Etkiledi.pdf.
- Tümtaş, M. (2018). Toplumsal dışlanmadan vatandaşlık tartışmalarına Suriyeli kent mültecileri. *Akdeniz İ.B.B.F Dergisi* 18 (37), 26-47. doi: 10.25294/auibfd.420796.
- TTB (2016). *Savaş, göç ve sağlık*. Erişim adresi: https://www.ttb.org.tr/kutuphane/siginmacılar_rpr.pdf.
- Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2019). *Yabancıların çalışma izinleri*. Erişim adresi: <https://www.csqb.gov.tr/media/63117/yabanciizin2019.pdf>.
- Türnüklü, A. (2000). *Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: görüşme, kuram ve uygulamada eğitim yöntemi*. 24(24), 543-559. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/108517>.
- WATAN Foundation (2020). *Survey on the impact of Covid-19 pandemic among refugee community in Ankara*. <https://data2.unhcr.org/ar/documents/details/76020>.
- WHH (2020). *Post-Coronavirus changing needs*. <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/76806>.
- Yeryüzü Doktorları (2020). *Yeryüzü Doktorları Hatay-Şanlıurfa toplum merkezleri psikososyal destek projesi Covid-19 salgınının Hatay-Şanlıurfa özelinde mülteciler üzerindeki etki analizi*. Erişim adresi: <https://data2.unhcr.org/en/documents/details/76870>.

EXTENDED ABSTRACT

Covid-19 has badly affected the health and economic well-being of people in every corner of the world. However those at the bottom of the socio-economic ladder suffer the most. Syrian immigrants in Turkey are within that group. Including these most vulnerable groups into social safety nets during these extraordinary times is especially important since they do not have enough savings to secure even their basic needs provided they are laid off. Due to the civil unrest and war that started in Syria in 2011, millions of people to migrated to different parts of the world, especially to the neighboring countries. More than 3.5 million Syrian refugees fleeing Syria’s civil war, currently live in Turkey under the temporary protection regime. Around 60% of the Syrians in Turkey are in the active working age. Labor force participation rate among Syrian men was around 80% before the pandemic. Until 2016, there was no official permit for the employment of Syrians under temporary protection. Syrians were seen as cheap labor in industry, agriculture, and small-scale businesses and they were working illegally. This resulted in an increase in unregistered employment and a negative impact on the Turkish labor market. However, although Syrians can receive official work permit since 2016, only a very small group has official work permit. The vast majority of refugees are still part of unregistered employment. Refugees who cannot obtain a work permit become a part of informal employment and work for wages well below the minimum wage. Although the cost of uninsured refugees to the employer is less than half of the cost of the local employee, the payments made to the refugees also differ by half compared to the domestic workers. The economic activities and occupations held by Syrians are determined by their informal working arrangements. Sectors construction and manufacturing-textile, leather, garment- which has high

informality rates, became the main receivers of Syrian labor. Refugees who cannot obtain a work permit become a part of informal employment and work for wages well below the minimum wage level for excessive working hours. Throughout history, millions of people have lost their lives due to pandemics, and states have taken various measures in social, cultural and economic areas in combating pandemics. During the fight against the Covid-19 pandemic states implemented measures to prevent the spread of the disease such as social distancing, travel bans, closing schools, stopping activities in many business lines, quarantine practices and curfews. Sharp decrease in economic activities put millions of people out of work or at risk of losing their jobs and income. States have taken various measures to minimize the damage experienced due to the pandemics including social safety net programs, employment retention policies, and employment promotion policies. However mostly only their own citizens can benefit from these social protection measures, immigrants are less likely to benefit from Covid support packages. Syrians in Turkey have been completely vulnerable to the Covid-19 pandemic. Since most of them work informally, refugee workers were among the first to be laid off without any financial compensation. Most of the Syrian workers have suffered a loss of income even if they were not dismissed. Due to limited financial means, it is challenging for Syrian refugees to secure enough food and sufficient cleaning and protective products for their homes which puts them under greater risk of contracting and further spreading Covid. In this study, it is aimed to draw attention to the issue by investigating the effect of the Covid-19 pandemic on the employment of Syrians under temporary protection living in Turkey. In this study, which was carried out using semi-structured interview technique, 16 Syrians under temporary protection and working age living in Istanbul were interviewed. The experiences of Syrians regarding employment and working conditions during the Covid-19 pandemic and their reflections on general living conditions were examined. The obtained data were evaluated by descriptive analysis method. It has been determined that the most important problem faced by Syrians due to the Covid-19 outbreak is income loss. It has been observed that work conditions increased the impact of the problems caused by the pandemic. The majority of the participants resorted to borrowing in order to compensate for the loss of income they experienced. The pandemic has made Syrians living in Turkey under temporary protection more fragile both materially and emotionally. It is considered necessary to plan and implement the measures taken and the support provided in a way that covers the entire society, being aware of the fact that disadvantaged groups suffer more than other segments of society in crisis situations such as pandemics and natural disasters.